

LISSITZKY +

Deel 1 – Overwinning op de Zon

19/09/2009 – 05/09/2010

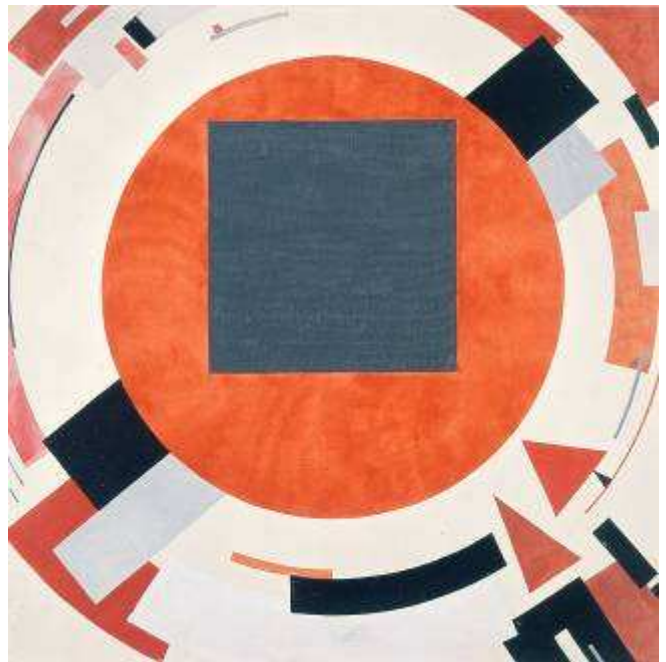
Het Van Abbemuseum bezit een van de belangrijkste en grootste collecties ter wereld van de Russische kunstenaar El Lissitzky (1890-1941). Hij was misschien wel de meest dynamische kunstenaar van zijn tijd. Lissitzky is van groot belang voor het Van Abbemuseum. Zijn werk, zijn ideeën en zijn artistieke doelen komen sterk overeen met de betrokkenheid van het museum bij het experiment, bij radicale creativiteit en bij het publiek. Lissitzky maakte geen statische, afgeronde werken. Zijn creativiteit was dynamisch, openbaar, vol plannen en projecten, vol leven. Het museum wil dat leven – die vitaliteit - graag zichtbaar maken voor onze tijd. Het project *Lissitzky +* bestaat uit drie tentoonstellingen die de komende drie jaar, elk met een eigen thema, Lissitzky's oeuvre in een nieuw licht plaatsen. Voor deze nieuwe presentaties wordt een hele verdieping van de Nieuwbouw van het museum opnieuw ingericht. In de eerste tentoonstelling staat *Overwinning op de Zon*, de futuristische opera die in 1913 voor het eerst in St. Petersburg werd uitgevoerd, centraal.

'Overwinning op de Zon'

De Russische kunstenaar Kazimir Malevitsj ontwierp de meest fantastische kostuums en decors voor de eerste uitvoering in 1913. Na de Russische Revolutie werd deze opera voor de tweede keer uitgevoerd. Dat gebeurde in 1920 in Vitebsk door de leden van de beweging Unovis (pleitbezorgers van de nieuwe kunst), een groep kunstenaars die streefden naar een nieuwe en dynamische vorm van kunst. Geïnspireerd door deze uitvoering bedacht Lissitzky dat je het theaterstuk ook zou kunnen mechaniseren. Hij ontwierp een aantal figuren en een dynamische omgeving waarin deze geplaatst zouden kunnen worden. Het Van Abbemuseum bezit niet alleen het uiteindelijke resultaat, de *Figurinnenmappe*, een map met litho's van een aantal personages uit de opera, maar ook de unieke ontwerptekeningen voor deze figuren en een aantal drukproeven.

Van vlak naar ruimtelijk

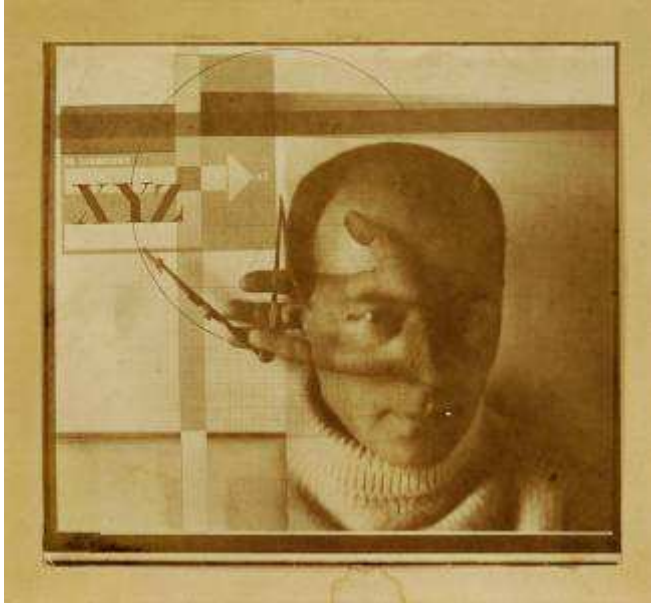
In de hele tentoonstelling worden ontwerpen van Lissitzky ruimtelijk gepresenteerd. In de eerste zaal worden bijvoorbeeld het rode en zwarte vierkant uit zijn boek *Het verhaal van de twee vierkanten* als kubussen uitgevoerd. In de rode kubus worden de ruimtelijke modellen van de *Figurinnenmappe* getoond. In de inleiding voor deze map geeft Lissitzky namelijk aanwijzingen aan degenen die op grond van deze afbeeldingen driedimensionale modellen zouden willen maken. Niemand heeft dat echter tot nu toe ooit gedaan. Het Van Abbemuseum heeft voor het eerst het initiatief genomen om een aantal van deze modellen te laten ontwerpen en uitvoeren. Ze worden geplaatst in het ruimtelijk mechaniek dat Lissitzky voor ogen had, zodat de bezoeker er omheen kan lopen. In de zwarte kubus wordt de reconstructie van de beroemde *Proun* ruimte uit de collectie getoond. In de directe omgeving van de rode en zwarte kubus worden de ontwerpen

El Lissitzky, *Proun*, ca. 1922-1923. Foto Peter Cox

getoond die betrekking hebben op wat er binnen de kubussen te zien is. In de tweede zaal wordt aandacht besteed aan Lissitzky als grafisch ontwerper, terwijl de derde zaal zijn internationale activiteiten belicht. In de vierde zaal zijn de architectuurontwerpen van Lissitzky te zien, samen met maquettes van een aantal ontwerpen van andere kunstenaars en architecten. Een meer dan manshoge maquette van het gebouw de *Wolkenbügel* wordt ook in deze zaal getoond. In het trappenhuis is op het raam het vergrote ontwerp van de Nieuwe Mens te zien en op de wanden twee vergrotingen per jaar van ontwerpen voor propaganda poster op de trams in Vitebsk. Zaal vijf is gewijd aan hoe de Lissitzky collectie in het Van Abbemuseum terecht is gekomen en in zaal zes kan het publiek aanvullende

informatie vinden. Buiten komt - speciaal vervaardigd voor de tentoonstelling - een zes meter hoge versie van de *Grafdelvers* (een van de *Figurinnen*) in de museumvijver te staan.

El Lissitzky, *De Constructeur (Zelfportret)*, 1924. Foto Peter Cox

De nieuwe dynamische kunst

Lissitzky was schilder, graficus, ontwerper van architectuur, meubels, boeken en posters. Hij was schrijver, fotograaf en een onvermoeibaar reiziger. Hij was ook een ware bemiddelaar tussen de cultuur van Sovjet-Rusland en West-Europa. Hij werkte nauw samen met Kazimir Malevich, Hans Arp, Kurt Schwitters, Laszlo Moholy-Nagy, Theo van Doesburg en vele anderen, waaronder architecten, theaterregisseurs, filmmakers in heel Europa. Geïnspireerd door vernieuwingen in technologie en wetenschap zochten deze kunstenaars in de jaren twintig van de vorige eeuw naar een nieuwe, revolutionaire beeldtaal. Daarmee wilden ze een utopische werkelijkheid verbeelden. Met name in Rusland zetten kunstenaars deze beeldtaal in bij de opbouw van een nieuwe socialistische maatschappij. Malevich werd de mentor en later collega van Lissitzky. Door Malevich maakte Lissitzky kennis met het Russische Futurisme. Door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog werd de jonge Lissitzky gedwongen Duitsland, waar hij architectuur studeerde, te verlaten. Hij keerde terug naar Rusland, eerst naar Moskou en daarna naar Vitebsk (nu in Wit-Rusland). Daar werkte hij als docent aan de Volksakademie, die Chagall na de Revolutie in Vitebsk oprichtte. Toen Malevich in Vitebsk arriveerde, om les te geven aan de akademie, werd Lissitzky bekeerd tot de dynamische, geometrische kunst die Malevich 'Suprematisme' had gedoopt. Deze stroming wilde de wereld veranderen. Het verleden was dood; de enige monumenten van belang waren, zoals Lissitzky ze noemde, "Monumenten voor de Toekomst".

Het museum heeft Prof. dr. John Milner van het Courtauld Institute in Londen, kenner van de Russische avant-garde, gevraagd om een serie presentaties rondom de Lissitzky collectie te bedenken. Het doel van deze serie is om het oeuvre van Lissitzky en zijn collega's en tijdgenoten in een aantal verschillende contexten te tonen. Het drieluik laat een nieuw licht schijnen, niet alleen op de persoon Lissitzky, maar ook op de context van zijn werk en de tijd waarin het gemaakt werd. Lissitzky kan worden beschouwd als belangrijk voorloper van de hedendaagse kunstenaars, iemand die zich bewust is van zijn sociale en politieke rol maar ook van de eisen die hij zichzelf en anderen stelt met betrekking tot artistieke innovatie.

De tweede tentoonstelling (september 2010 tot september 2011) toont het werk van Lissitzky samen met dat van een aantal radicale vrouwelijke kunstenaars waarmee hij heeft samengewerkt, terwijl de derde (september 2011 tot september 2012) zich concentreert op de dynamische menselijke figuur.

Conservator

Gastconservator van het project is John Milner, projectleider bij het Van Abbemuseum is Willem Jan Renders.

Het Van Abbemuseum in Eindhoven is een van de meest toonaangevende musea voor hedendaagse kunst in Europa. Het museum heeft een uitgebreide internationale collectie van ruim 2700 kunstwerken, waaronder sleutelwerken van Lissitzky, Picasso, Kokoschka, Chagall, Beuys en McCarthy. Vragen op het gebied van kunst en samenleving stelt het museum op een experimentele manier aan de orde. Openheid, gastvrijheid en kennisuitwisseling zijn voor het Van Abbemuseum van belang, en we prikkelen onszelf en bezoekers om over onderwerpen na te denken. Bijvoorbeeld over de rol van de collectie als cultureel 'geheugen', of over het museum als openbare plek. Door internationale samenwerking en uitwisseling is het Van Abbemuseum bovendien een plaats waar creatieve kruisbestuiving plaatsvindt. Een bron van verwondering, inspiratie en verbeelding.

Van Abbemuseum

Van Abbemuseum
Bilderdijklaan 10
Eindhoven

Openingstijden

Dinsdag t/m zondag 11.00–17.00 uur
Donderdag 11.00-17.00 uur
Op donderdagen is het museum geopend tot 21.00 uur en is de toegang gratis vanaf 17.00 uur.

Toegang

Volwassenen: € 8,50
Groepen van 15 of meer, 65 plussers: € 6
Studenten, CJP houders: € 4
donderdagavond van 17.00-21.00: gratis toegang (t/m 31/10/09)

Kijk voor meer informatie op www.vanabbemuseum.nl

Voor redactie

Meer informatie en afbeeldingen kunnen worden gedownload op: www.vanabbemuseum.nl/pers.

De persopening vindt plaats op donderdag 17 september 2009 om 11.00 uur.

Voor informatie, beeldmateriaal, interviews en/of aanmeldingen kunt u contact opnemen met 'Claire Beke - Communicatie in Cultuur'. T: +31 10 425 03 44 of via: pressoffice@lissitzkyplus.com